

Slutrapport: Konkurrens mellan originalläkemedel, parallellimporterade läkemedel och generiska kopior - vilka effekter har olika typer av konkurrens på priser och välfärd?

Syftet med forskningsprojektet har varit att studera vilka typer av läkemedel som konkurrerar med varandra på den svenska läkemedelsmarknaden. Värt att notera är t ex att patentskyddade läkemedel främst kan möta konkurrens från andra läkemedelssubstanser utvecklade för att behandla samma sjukdom, s.k. terapeutiska alternativ, eller från parallellimporterade läkemedel. Trots detta så finns idag endast ett fåtal studier av konkurrens mellan terapeutiska alternativ samt av konkurrens från parallellimporterade produkter. Vidare så syftar projektet till att studera hur konkurrensen mellan patentskyddade originalläkemedel och parallellimporterade produkter påverkats av de marknadsreformer som genomförts på den svenska läkemedelsmarknaden 2002 samt 2009-2010. Vi har under projektets gång studerat tre övergripande problemområden, resultaten från dessa presenteras område för område nedan.

- *Effekten av konkurrens från parallellimporterade läkemedel på läkemedelspriser och välfärd under referensprissystemet och utbytessystemet.*

Tre huvudsakliga frågor har studerats i detta delprojekt. För det första, hur stor är den prissänkande effekten av konkurrens från parallellimporterade läkemedel på direkt importerade (eller inhemskt producerade) läkemedel? För det andra, hur påverkade substitutionsreformen som infördes 2002 effekten av konkurrens från parallellimport och/eller terapeutiska alternativ? Slutligen, hur påverkas den här typen av konkurrens av den marknadsutvidgning som uppkom 2004, när flera nya medlemsländer med låga läkemedelspriser gick med i den Europeiska unionen?

Resultaten i de två rapporterna (Granlund and Köksal, 2011a; 2011b) visar att konkurrens från parallellimporterade läkemedel i genomsnitt leder till 15-21 procent lägre priser på inhemskt producerade och direktimporterade patentskyddade läkemedel, men även att det tar cirka fyra år från att ett läkemedel har fått konkurrens från parallellimport tills att hela prissänkningen är realiserad. Resultaten visar även att utbytesreformen som trädde i kraft i oktober 2002 har förstärkt den prisseffekt som konkurrens från parallellimporterade läkemedel har. Reformen har även förstärkt prisseffekten av att möta konkurrens från terapeutiska alternativ.

Resultaten i Granlund and Köksal (2011b) visar att EUs utvidgning i maj 2004 inte har förstärkt prisseffekten av konkurrens från parallellimporterade läkemedel, trots att läkemedel i de nya medlemsländerna ofta säljs till lägre priser än i de gamla medlemsländerna. Två möjliga förklaringar är de övergångsregler som begränsar möjligheten till parallellimport från de flesta av de nya medlemsländerna, samt att konsumenternas uppfattningar kring parallellimporterade läkemedel förändrats.

- *Omregleringen av detaljhandeln med läkemedel 2009 och dess inverkan på konkurrensen från parallellimporterade läkemedel.*

I detta delprojekt studeras två huvudsakliga frågeställningar. För det första, hur har omregleringen av detaljhandeln med läkemedel 2009 som gav apotek rätten att förhandla om rabatter från leverantörerna för läkemedel utan generisk konkurrens påverkat konkurrensen från parallellimporterade läkemedel? För det andra, skiljer sig beteendet år mellan det statligt ägda Apoteket AB och dess privatägda konkurrenter?

Analysen baseras på läkemedlesförskrivningen i Västerbotten under åren 2007 till och med 2011. I enlighet med den teoretiska modell som den empiriska analysen baseras på visar resultaten att parallellimportörerna har svårt att matcha de rebatterbjudanden som tillverkare kan ge (Granlund, 2012b). Följden har blivit att marknadsandelen för parallellimporterade läkemedel minskat med ca 11 procentenheter pga reformens genomförande. Slutligen visar resultaten att det finns vissa skillnader i beteende mellan olika apotekskedjor, men att privata aktörer i genomsnitt är nästan lika villiga att sälja parallellimporterade läkemedel som det statligt ägda Apoteket AB.

- *Konkurrens mellan originalläkemedel i olika utbytesgrupper.*

Den stora majoriteten av tidigare studier av konkurrens på läkemedelsmarknaden börjar med ett explicit eller implicit antagande om vilken som är den relevanta marknaden att studera. I de allra flesta fall har utgångspunkten varit att konkurrens sker mellan originalläkemedel och deras generiska kopior, men ej mellan olika terapeutiska alternativ i olika utbytesgrupper. I de fall där man studerar konkurrens mellan olika terapeutiska alternativ så har man i förväg gjort antaganden om vilka terapeutiska alternativ som kan tänkas konkurrera.

Mihaescu och Rudholm (2012) nyttjar istället de metoder som utvecklats inom spatiell ekonometri för att utifrån graden av korrelation i priser mellan olika läkemedel bestämma vilken som är den relevanta marknaden i konkurrenshänsende, samt hur denna påverkats av de regelreformer som gjorts 2009-2010. Resultaten visar att den högsta graden av priskonkurrens sker just mellan originalläkemedel och dess generiska kopior, men även att det finns en relativt hög grad av konkurrens mellan olika terapeutiska alternativ. Resultaten visar också att graden av konkurrens mellan olika terapeutiska alternativ är högre efter de marknadsreformer som genomfördes 2009-2010.

I projektet har även en populärvetenskaplig artikel samt en ledare skrivits för Ekonomisk Debatt, Granlund (2011) samt Granlund (2012a). Granlund (2011) innehåller en populärvetenskaplig beskrivning av utbytesreformens effekter på läkemedelspriserna samt resultat om hur parallellimporterade läkemedel, generiska läkemedel, och terapeutiska alternativ påverkat priserna på originalläkemedel och hur dessa effekter förändrats av utbytesreformen. Granlund (2012a) är en ledare som diskuterar för- och nackdelar med generisk förskrivning, och som argumenterar för att om en sådan reform skall genomföras så bör den inte vara frivillig utan obligatorisk för förskrivande läkare.

Publikationer:

Granlund, D. and Köksal, M.Y. (2011a) Parallel Imports and Mandatory Substitution Reform – A Kick or A Muff for Price Competition? HUI Working Paper, 49.

Granlund, D. and Köksal, M.Y. (2011b) EU Enlargement, Parallel Trade and Price Competition in Pharmaceuticals. What's to Blame? Derogation or Perception. HUI Working Paper, 59.

Granlund, D. (2011) Utbyte av läkemedel har lett till prissänkningar. Ekonomisk Debatt, nr 6.

Granlund, D. (2012a) Generisk förskrivning – våga ta steget fullt ut. Ekonomisk Debatt, nr 3.

Granlund, D. (2012b) Pharmacies right to negotiate discounts and its influence on the market share for parallel imported pharmaceuticals, mimeo, HUI Research.

Mihaescu, O. and Rudholm, N. (2012) Defining Relevant Product Markets for Pharmaceuticals, mimeo, HUI Research.
